

TALIRUKIS

Ilme Tupits

ETKI talirukki aretaja

Tartu, 12.06.2018

Rukis (*Secale cereale* L.)

**populatsioonisordid: di- ja tetraploidsed
hübriidsordid F_1**

**sünteetilised sordid F_1 - F_2
(agronoomiline tunnus)**

rist- ehk tuultolmleja (populatsioon)

sordipuhtust ei määrata!

Talirukki tunnused UPOV-i järgi:

Primaarsed: taime kasvulaad, lehetupe ja pea glaukosiidsus, loomise aeg, pea asend ja pikkus, taime kõrgus

Sekundaarsed: kasvutüüp, lipulehele järgneva lehe pikkus, pea aluse karvasus, aleuroonkihi värvus, 1000 tera kaal, ploidsus

Sorditunnused

NB! tunnus = geenide koosmõju

taime tunnused

lehe- ja kõrre tunnused

pea tunnused

tera tunnused

tunnuseid hinnatakse pallides: 1 3 5 7 9

Morfoloogilised tunnused

**Geneetiliselt päranduvad välised
tunnused**

**Morfoloogiliste tunnuste avaldumist
mõjutab kasvukoht ja ilmastik**

**EÜP katse – sortide eristatavus
ühtlikkus
püsivus**

DUS – test (distinctness, uniformity, stability)

Rukkisortide tunnuste määramine:

NB! rukis on risttolmleja,

morfoloogilised tunnused ebaühtlased

Taime kõrgus

kõrs+pea+ohted (agronoomiline tunnus)

ülemine kõrresõlm–pea alus

(morfoloogiline tunnus)

lühike

keskmise

pikk

NB! rukis saavutab täispikkuse õitsemise lõpuks

Kõrre pikkus

**vaadeldakse vahaküpsusest
täisküpsuseni**

- 1 – väga lühike (< 90 cm)**
- 3 – lühike (90...119 cm)**
- 5 – keskmine (120...149 cm)**
- 7 – pikk (150...170 cm)**
- 9 – väga pikk (> 170 cm)**

Loomise aeg

$\frac{1}{4}$ pea väljumine lehetupest

**varajane
keskmine
hiline**

(agronoomiline tunnus)

Pea asend

püstine

poolpüstine – 25–30°

kaldu – 45°

rõhtne – 90°

longus – rohkem kui 90°

**NB! longus peaga sortidel on paindunud
nii pea kui ka kõrs**

Pea pikkus

väga lühike – alla 8 cm

lühike – 8 – 10 cm

keskmine – 10 – 12 cm

pikk – 12 – 14 cm

väga pikk – üle 14 cm

Pea tihedus vahaküpsuses

pähikute arv 10 cm peatelje pikkuse kohta

väga hõre – alla 29 pähikut

hõre – 29–31 pähikut

keskmine – 32–35 pähikut

tihe – 36–39 pähikut

väga tihe – 40 ja rohkem pähikut

Ohted

pikkus: pikad (üle 3 cm)

keskmised (1–3 cm)

lühikesed (1cm ja vähem)

suund: peale ligihoidvad

vähe laiuvad

laiuvad

**loomus: jämedad, peened, murduvad,
painduvad**

allikas: Põldtunnustamine seemnekasvatuses, 1974

Sekundaarsed tunnused

**kasvutüüp: suvirukis
talirukis**

Lehed

pikkus

laius

lehtede asend

püstised

longus

Lipulehele järgneva lehe pikkus

väga lühike

lühike

keskmise

pikk

väga pikk

morfoloogiline tunnus

Tuhande tera kaal

väike – vähem kui 16 g

alla keskmise – 16–20 g

keskmine – 20–24 g

üle keskmise – 24–28 g

suur – 28–32 g

väga suur – üle 32 g

**agronoomiline tunnus, loendatakse vähemalt
100 tera ja kaalutakse**

Täna tähelepanu eest!